

Policy Brief NATO i Crna Gora

Januar – Jun 2010.

Podržano od Fondacije za otvoreno društvo

Uvod

Poziv za Akcioni plan za članstvo (MAP), odnosno pripreme za sprovođenje tog zahtjevnog procesa i odlazak prvog kontigenta crnogorske vojske u Avganistan svakako su obilježili ovaj period. Dok je Vlada u zanosu od „potvrde uspješno sprovedenih reformi“ koje su stigle iz Brisela, a koje su rezultirale pozivom za MAP, u crnogorskoj javnosti je prisutno poprilično zasićenje i skoro nezainteresovanost za NATO teme, izuzev odlaska vojske u misije i rizika koje to nosi.

Više od poziva za MAP, sprovođenja ostalih programa koje Crne Gora vodi sa Alijansom, pa čak i dostignuća u transformaciji vojske, javnost, a posebno crnogorski mediji, više su se zanimali za pitanja finansijske krize i koliko je ona pogodila sistem odbrane. Osim održivosti budžeta, pitanja socijalnog statusa zaposlenih u vojsci, smanjenja zarada zaposlenim u Ministarstvu odbrane, u žiži je posebno bila dodjela stanova pripadnicima vojske i vojnim penzionerima. Kao i u proteklom periodu, ta priča je posebno intenzivirana u vrijeme dok je trajala predizborna kampanja za lokalne izbore u 14 crnogorskih opština, a pri kraju kampanje je raspisan i oglas za dodjelu stanova.

Nekako su u sjenci ostale druge broje međunarodne obaveze i bilateralni kontakti vojnih i odbrambenih zvaničnika, uplovljavanje stranih ratnih brodova, usavršavanje vojnog kadra, pa čak i tema koje je posljednjih godina bila vrlo aktuelna – rješavanje viškova naoružanja i municije, a posebno prodaja istog.

Odnosi sa NATO-om

Nakon poziva u MAP, fokus pažnje crnogorske Vlade usmjeren je na izradu i pripreme za sprovođenje prvog Godišnjeg nacionalnog programa (ANP). Formirana je i posebna inter-resorna grupa u kojoj po prvi put značajnije učešće imaju i predstavnici nekih drugih “civilnih” resora – finansija, pravde, unutrašnjih poslova i javne uprave...

Za razliku od većine programa koje je Crna Gora, kao članica Partnerstva za mir, sprovodila sa NATO-om, vojne i odbrambene reforme više nijesu toliko u fokusu pažnje Brisela. Kako su se PARP, IPP i IPAP (od kojih se prva dva još sprovode) uglavnom odnosili na odbrambena pitanja, a koordinator većine aktivnosti bilo Ministarstvo odbrane, u MAP-u, kao prije svega političkom procesu, vodeću ulogu će ipak imati Ministarstvo inostranih poslova. Da je MAP politički proces govori i podatak da je Vlada nedavno utvrdila pet oblasti u kojima će pokušati da tokom sprovođenja tog programa postigne dovoljan nivo reformi potrebnih za članstvo u Savezu. To su političko-ekonomska, vojno odbrambena, finansijska, bezbjednosna i pravna pitanja.

Podsjećanja radi, MAP je i prvi proces u kojem crnogorska strana samostalno bira područja saradnje sa NATO-om, vodeći prije svega računa o tome da budu u onim oblastima koje su od posebnog značaja za proces uključivanja u NATO strukture. Iako se priprema za početak aktivnosti u MAP-u vodi praktično bez upliva i bilo kakve značajne uloge javnosti, za razliku o nekih drugih strateških odluka kada su kao ekspertska pomoć korišćena iskustva država koje se teško mogu uporediti sa Crnom Gorom, u pripremama za ANP biće korišćena stručna pomoć Hrvatske i Makedonije. Takođe, i Mađarska je već u više navrata slala u Podgoricu svoje pravne i bezbjednosne eksperte, a nakon tromjesečnih priprema već se iskristalisala potreba za mijenjanjem strateških bezbjednosnih dokumenata, pa čak i Ustava, kako bi se pravni okvir upodobio sa standardima u NATO članicama. To se, prije svega, odnosi na upotrebu vojske u međunarodnim operacijama ali i budućem prihvatanju člana 5. Vašingtonske povelje (napad na jednu članicu NATO se tretira kao napad na sve države članice).

Međunarodne operacije

Odlasku prvog crnogorskog kontingenta u Avganistan prethodila je dinamična kampanja Vlade i Ministarstva odbrane u kojoj su se ti novi, rizični zadaci VCG trebali predstaviti kao „savršena prilika za profesionalno usavršavanje“ ali i čast da se na taj način reprezentuje država. U danima prije 9. marta, kada je kontigent od 31 vojnika napustio Crnu Goru i preko Budimpešte zajedno sa mađarskom jedinicom stigao u region *Sjever*, praktično da nije bilo štampanog ili elektronskog medija u kojem neko od pripadnika te jedinice nije iznosio svoje razloge prijavljivanja za tu misiju.

Ipak, osim zagarantovanih dnevnica od 100 eura za šest mjeseci u Avganistanu, što je iznos koji na službi u zemlji ne mogu zaraditi ni za nekoliko godina, nedavno publikovani stambeni pravilnik Ministarstva odbrane djelimično je dao odgovor na pitanje zašto se za odlazak u Avganistan dobrovoljno prijavljuje toliko pripadnika VCG. Prema tom pravilniku, za šest mjeseci provedenih u ISAF operaciji dobija se toliko bodova na rang listi, koliko za skoro 30 godina radnog staža u oružanim snagama!

Zahvaljujući stranim medijima, bezbjednosno stanje u regionu *Sjever*, gdje su raspoređene crnogorske trupe, nije ostalo tajna za crnogorsku javnost. Iako su zadatke u Avganistanu vojni zvaničnici predstavljali kao „rutinsko davanje straže“, te da će crnogorskim vojnicima najveći problem biti „kako da savladaju dosadu“ u pauzama straže, kao bomba je odjeknula vijest da su početkom aprila u bombaškom napadu poginula četiri njemačka vojnika, a više njih ranjeno. Napad talibana na NATO snage odigrao se svega 20-ak kilometara od baze u kojoj je stacioniran crnogorski kontigent. Povećanje nasilja u tom regionu nije spriječilo crnogorske zvaničnike da za kraj avgusta i početak septembra najave i odlazak drugog kontingenta, sa ciljem da se poveća učešće štabnih oficira. Na komentare visokih njemačkih zvaničnika da bi Crna Gora, kao pretendent na članstvo u NATO-u, mogla da razmisli i o aktivnijem i značajnijem doprinosu u Avganistanu, crnogorski zvaničnici su odgovorili tvrdnjama da se za sada neće povećavati broj trupa u ISAF operaciji.

U sjenci odlaska u Avganistan ostalo je upućivanje pripadnika vojske u dvije, takođe rizične misije - UN misiju u Liberiji i najava da će tri oficira krajem ljeta na italijanskim i grčkim brodovima započeti četvoro-mjesečnu operaciju protiv pirata u Somaliji, u EU misiji *Atalanta*.

Bezbjednost informacija

Bezbjednost informacija, a posebno informatička bezbjednost jedna je od oblasti u kojoj će NATO u narednom periodu insistirati na brojnim promjenama u crnogorskom zakonodavstvu kako bi se primjenjivao standard koji važi u državama tog saveza. Tome u prilog ide činjenica da će Direkcija za zaštitu tajnih podataka biti zadužena za realizaciju kompletnog poglavlja IV u prvom ciklusu MAP-a. Brisel zahtijeva da Crna Gora postupa sa povjerljivim podacima, da ih čuva i razmjenjuje, na način koji važi u svim državama NATO-a kako bi se mogućnost eventualnih zloupotreba svela na minimum.

Direkcija će biti dužna da u prvom ANP-u da presjek dosadašnjih aktivnosti i dostignuća u oblasti postupanja sa tajnim podacima, a to znači i donošenje brojnih propisa iz oblasti industrijske zaštite tajnih podataka, ali i uspostavljanje novih nadležnosti u oblasti informatičke zaštite povjerljivih informacija.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je u međuvremenu prošla strogu kontrolu eksperata iz NSA, odnosno NATO bezbjednosne agencije, a o značaju koji Brisel

pridaje tom pitanju govori i činjenica da je to faktički bio uslov da Crna Gora uopšte krene u pripreme za MAP.

Parlament

Osim sporadičnih izjava u protokolarnim susretima sa parlamentarcima drugih zemalja, o tome da Crna Gora stremlji članstvu u NATO-u, crnogorski parlament se u prethodnom periodu niti u jednom segmentu svog rada nije dotakao aktivnosti države u procesu dostizanja standarda potrebnih za članstvo u NATO-u.

Građani Crne Gore su nedavno u informisani da je parlamentarna delegacija otputovala na prolječno zasjedanje Parlamentarne skupštine NATO-a, ali ne i o tome šta su crnogorski delegati tamo radili i koji su zaključci skupa koji se mogu odnositi na Crnu Goru ili region.

Zanemarujući činjenicu o potpunom nedostatku sopstvene inicijative kada su u pitanju aktivnosti države na putu u NATO, nadležno skupštinsko tijelo - Odbor za bezbjednost i odbranu u prethodnom periodu nije, iako je to zakonska obaveza na kojoj su insistirali članovi tog tijela, analiziralo ni godišnje izvještaje o radu državnih organa u oblasti odbrane i bezbjednosti niti izvještaj o funkcionisanju vojske.

Kampanja

Red tribina i panel diskusija, mjesečni magazin i sajt na kojem se objavljuju informacije o Crnoj Gori i NATO-u, a koje su crnogorski mediji objavili dan ranije - tako ukratko izgleda učinak vladinog tima za NATO kampanju.

Jedini pomak učinjen je u izboru tema koje su obrađivane na tim skupovima, koje su uključivale i ekološka pitanja i civilne katastrofe, ali i naučnu saradnju sa NATO-om i u okviru samog saveza. Pozitivno je i što su se te aktivnosti napokon izmjestile iz skupih hotela na primorju i sve više njih se organizuje u opštinama na sjeveru i centralnoj regiji Crne Gore.

Početak godine predstavljeno je i istraživanje javnog mnjenja, koje mnogi stručnjaci smatraju vrlo diskutabilnim. Po tim rezultatima, koje je saopštio Vladin tim, podrška za članstvo u NATO-u je skočila na više od 40 procenata. S obzirom da je posljednje istraživanje u decembru prošle godine pokazalo podršku od 32,1 odsto, neki analitičari svoje sumnje u taj rezultat potkrepljuju činjenicom da se u periodu od dva mjeseca do novog istraživanja u bezbjednosnom sektoru ili globalnim okvirima nije dogodilo ništa relevantno što bi uticalo na toliko značajan porast podrške.

Ekonomska kriza uticala je i na NATO kampanju. Za razliku od prethodnih godina, u promovisanju NATO-a posustao je i civilni sektor, sa značajnije manjim brojem aktivnosti od početka godine.

Zaključci

S obzirom da su prve neformalne ocjene NATO zvaničnika nakon poziva za MAP bile da je to znak da je Crna Gora privela kraju transformaciju vojske i ušla u završnu fazu odbrambenih reformi, da je to nagrada za taj dio integracije, takva odluka je trebalo da bude signal da Brisel od Podgorice sada traži dokaz posvećenosti u nekim drugim, prije svega političkim reformama.

Crnogorskim zvaničnicima je predočeno da se moraju intenzivirati naponi u uspostavljanju vladavine prava, demokratskih institucija, borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, pitanju raseljenih lica i bezbjednosti granica...ali i donošenju novog pravnog okvira koji je u skladu sa onim koji je na snazi u NATO državama i posebno transparentnosti trošenja budžetskih sredstava. Od uspjehnosti u tim

oblastima, ali na kraju i političke odluke saveznika, zavisice dalji put Crne Gore u evro-atlantskim integracijama.

Na drugoj strani, ono što posebno brine Brisel jeste način na koji se sa zvaničnih adresa promoviše evro-atlantizam u Crnoj Gori. Ključna zamjerka odnosi se na aktivnosti u Crnoj Gori koje imaju karakter propagande, a vlastima u Podgorici je sugerisano da „ne propagiraju“ već informišu građane o svim aspektima članstva u NATO-u.